

A civil szervezetek alapjogvédelmi tevékenysége a nemzetközi szervezetekben

Kerkovits Gergely Ambrus¹

¹Dr. Kerkovits Gergely Ambrus

¹Pázmány Péter Katolikus Egyetem Jog- és Államtudományi Doktori Iskola, Budapest

KULCSSZAVAK

alapjogvédelem, civil szervezetek, nemzetközi emberi jogi védelem, NGO-k, Magyarország emberi jogi jelentés

KEYWORDS

NGOs, civil society, UN UPR procedure, ECtHR and NGOs, fundamental rights protection, Hungary and human rights

IDÉZÉS

KERKOVITS Gergely Ambrus: A civil szervezetek alapjogvédelmi tevékenysége a nemzetközi szervezetekben. *Ember és Jog*, 2024/1. 61–80.

COPYRIGHT

© Szerző(k)

© Kiadó

2024

Az Ember és Jog kiadója a Pro Veritate Egyesület. A mű a Creative Commons (CC BY-NC-ND) licenc alatt áll.
<https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/>

Absztrakt: A civil társadalom tevékenysége napjainkban egyre inkább hatással van társadalmunkra, ha a politikáról, a gazdaságról és a jogi képviseletről van szó. A tanulmány célja annak vizsgálata, hogy a civil szervezetek milyen módon képviselik magukat a nemzetközi alapjogvédelem, tehát a nemzetközi szervezeteknél való jogi képviselet területén. Az egyes államok által elkövetett emberi jogi jogsértések esetében a civil szervezetek számos formában jelentkeztek, hogy segítsenek a polgároknak jogaik érvényesítésében. Tekintettel arra, hogy a civil szektor nem túlnyomórészt államilag finanszírozott, hanem inkább alulról szerveződő szektor (kivéve főként a közép-európai régiót, ahol a megnövekedett állami finanszírozás a régió politikai történelmének szükségszerű következménye), felmerül a kérdés: vajon a civil szervezetek tevékenysége a társadalom (köz)javát, vagy fő támogatóik akaratát szolgálja? Ennek részeként a következő kérdéseket vizsgálom: A civil szervezetek, tehát nem kormányzati szervezetek (angolul: Non-Governmental Organization) tevékenysége az emberi jogok érvényesítését segíti elő, vagy inkább politikai célokat szolgál és használnak fel? Hogyan vannak jelen a civil szervezetek az olyan nemzetközi szervezetekben, mint az Európa Tanács vagy az Egyesült Nemzetek Szervezete (ENSZ)? Képesek-e befolyásolni a szervezetet és ártani egy ország hírnevének? Mit tehet az állam, ha az ellene felhozott vádak alaptalannak bizonyulnak, vagy politikai eszközként használják fel?

Abstract: Today, the activities of civil society have an increasing impact on our society when it comes to politics, economics and legal representation. The aim of this study is to examine the way in which civil society organisations represent themselves in the field of fundamental international legal protection, i.e. legal representation before international organisations. In the case of human rights violations committed by individual states, NGOs have come forward in a variety of forms to assist citizens in asserting their rights. Given the fact that the NGO sector is not predominantly state-funded but rather a grassroots sector (except mainly in the Central European region, where increased state funding is a necessary consequence of the political history of the region), the question arises: are the activities of NGOs for the (public) good of society or for the will of their main supporters? As part of this, I will examine the following questions. How are NGOs represented in international organisations such as the Council of Europe or the United Nations? Are they able to influence the organisation and damage the reputation of a country? What can the state do if the accusations against it prove unfounded or are used as a political tool?

1. Bevezetés

A tanulmány fő témája az lesz, hogy a civil szervezetek (egyesületek és alapítványok) hogyan vannak jelen Magyarországon, és hogyan fejtik ki működésüket a mindennapi életünkben. Az alábbiakban elsősorban azokra a szervezetekre fókuszálok, amelyek emberi jogi védelmi tevékenységet folytatnak, és olyan nemzetközi szervezetekkel állnak kapcsolatban,¹ amelyek fő célja az emberi jogok védelme.

Fontos azt kiemelni a tanulmány elején, hogy a civil szervezetek tevékenysége – legyen az bármilyen is, ami nem jogellenes – igenis támogatott. Pajkossy Gábor szerint az egyesületek jelenléte a társadalomban a polgáriasság egyik fokmérője.² Napjainkban pedig a jogállam fogalmunk egyik alapvető elemévé vált az, hogy a civil szervezetek milyen módon is jelennek meg a társadalomban, akár a társadalmi egyeztetés³ vagy a jogvédelem tekintetében.⁴

A civil szervezetek alapjogvédelmi tevékenysége több százéves múltra tekint vissza. Ez hol mozgalmi tevékenységben vagy tényleges bírói úton történő jogérvényesítésben jelent meg. Az emberi jogok védelme sokáig az adott állam határain belül maradtak, azonban a II. világháborút követően megjelent számos nemzetközi szervezet is, amely célul tűzte ki az alapjogok védelmét. Az új helyzethez igazodtak a civil szervezetek is és immáron a nemzetközi szervezetek munkájában is egyre nagyobb szerepet kapnak az NGO-k. A következőkben azt fogom bemutatni, hogy miként is jelennek meg a jogvédő szervezetek a nemzetközi szervezetek alapjogvédelmi tevékenységében különös tekintettel az ENSZ, illetve az Európa Tanács munkájára.

2. Miért van szükségünk civil szervezetekre?

Ma már elfogadott paradigma, hogy a piacgazdaság és a demokratikus működési elvek három szektor együttműködését követelik meg: az állami, a civil és a piaci vállalkozások.⁵ A három szereplőnek eltérőek az érdekeik. A piacnak a minél nagyobb gazdasági haszon, az államnak gazdasági haszon mellett megjelenik az osztársadalmi haszon tehát a közjó, mint érdek, míg a civil szervezeteknél a haszon szimbolikus.⁶ Ha a piacot nézzük, ott az az

¹ Kapcsolat alatt itt közvetlen viszonyt kell érteni, tehát jelentések tétele, döntéshozatalban való támogatás szándéka, jogi képviselet vagy (hatósági) eljárásban való részvétel.

² PAJKOSSY Gábor: Egyesületek a reformkori Magyarországon. *História*, 1993/2. 6.

³ Velencei Bizottság: NGOs' role in democratic law-making: In its opinions, the Venice Commission systematically recommends consultation with civil society as an essential phase of democratic law-making. <https://www.coe.int/en/web/civil-society/democracy-through-law-venice-commission>

⁴ *Alapvető jogok és a jogállamiság. Fejlemények az egyes tagállamokban a civil társadalom szemszögéből, 2018-2019. Kivonat – Magyarország – Országlátogatási jelentés.* Európai Gazdasági és Szociális Bizottság, 2019. április 29-30., *A jogállamiság csak a civil társadalom közreműködésével erősíthető meg.* Sajtóközlemény. FRA Agency, 2022. július 19. https://fra.europa.eu/sites/default/files/fra_uploads/pr-2022-civic-space_hu_0.pdf.

⁵ NÉMETH Zsolt: *A civil szféra és szerepe.* In BARABÁS A. Tünde (szerk.): *Alkalmazott kriminológia.* Budapest, Akadémiai Kiadó – Ludovika Egyetemi Kiadó, 2023. 340.

⁶ PAVLUSKA Valéria. *Marketingelméleti következtetések a civil társadalom és a civil nonprofitszervezetek természetének vizsgálatából.* Doktori értekezés. Pécs, Pécsi Tudományegyetem, 2006. 209.

elsődleges, hogy a piaci szereplők minél nagyobb profitot termeljenek. Így, azokon a területeken, ahol a profit időigényes, vagy bizonytalan, akkor nem biztos, hogy a piaci szereplők részt vesznek benne, mint például a drága oktatásban vagy az egészségügyben.

Az állam kezdetben tartózkodott a kulturális és oktatási feladatok ellátásától, így annak biztosítása és megszervezése az egyénekre hárult. Sokáig Adam Smith⁷ elképzelése volt a térnyerő, miszerint a „láthatatlan kéz” szabályozza a piacot, és nincs szükség az állami beavatkozásra. Az akkori liberális államfelfogás szerint az államnak a feladata az egyéni szabadságjogok biztosítása volt, és a lehető legkisebb beavatkozás, mondhatni egy minimális állam.⁸ Így a szociális, kulturális vagy oktatási feladatokat maguknak a polgároknak kellett ellátniuk. A helyzet az első ipari forradalom végén változott meg amikor bevezették a közegészségügyet és az oktatást.

A civil szervezetek így olyan területeken jelennek meg, ahol vagy az állam vagy a piac nem érdekelt a beavatkozásban, vagy ahol az egyesületek helyi szinten jobban tudnak segíteni. A civil szervezetek – az egyének önszerveződésének következtében – ott végeznek szerepvállalást, ahol az állam nem lát el valamilyen szolgáltatást, vagy az állami szolgáltatás mellett kínálnak alternatívát. Ilyenek például a helyi sportegyesületek, a kulturális egyesületek, vagy akár a szociális segélyezéssel a környezetvédelemmel, oktatással vagy az egészségüggyel foglalkozó civil szervezetek. Vannak azonban az emberi jogokra összpontosító civil szervezetek, amelyek kiállnak a társadalom kiszolgáltatott csoportjaiért, és felhívják a figyelmet az idősek, a betegek és a gyermekek nagyobb védelmének szükségességére.

Habár a civil szervezetek tevékenysége a társadalmi összefogásra irányul leginkább, mégis vannak olyan szervezetek, amelyek tevékenysége megosztó lehet. Ilyenek például a nemzeti kisebbségi jogvédő szervezetek, amelyek egy adott országban egy nemzeti kisebbség jogaiért küzdenek, ami többnyire a területi autonómián alapul. Romániában a Székely Nemzeti Tanács az erdélyi magyar kisebbség területi autonómiájáért küzd, és ennek következtében ez a szervezet nagyon népszerű Magyarországon, de Romániában nem, ahol egyes politikusok revizionista törekvésnek tekintik.

Hasonlóan megosztó kérdés az azonos nemű párok házasságának legalizálása, amelyért számos civil szervezet küzd, de ez egy olyan kényes kérdés, amelynek eldöntése kizárólag az állam vezetőinek, döntéshozóinak a hatáskörébe tartozik, de fontos, hogy az állam is garantálja az alapvető emberi jogokat minden polgára számára, függetlenül azok orientációjától. A megosztottságot elsősorban az idézheti elő, amikor egy civil kezdeményezés mögé egy párt beáll, így az egység máris bomlik, mivel aki nem támogatója

---

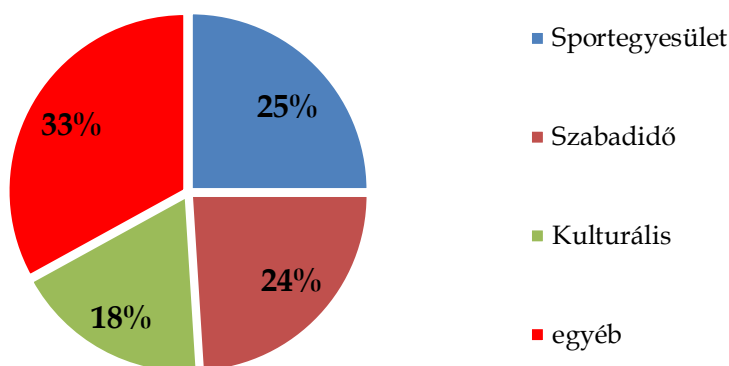
⁷ SMITH, Adam: *An Inquiry into the Nature and Causes of the Wealth of Nations*. London, 1776. 349.

⁸ „A legtökéletesebb szervezetű állam az, amely az egyéni erők legnagyobb tömegének enged szabadságot, és a legkevesebbet veszi igénybe a rend fenntartására, amely továbbá csupán ott alkalmaz kényszert, ahol az egyéni és alárendelt társadalmi önkéntes közreműködés a tudat vagy fegyelem hiánya folytán nem eszközölheti: azért a legtökéletesebb jog is az, amely mellett a legnagyobb egyéni cselekvőség a legkisebb állami cselekvőség árán érvényesíthető.” PULSZKY Ágost: *A jog- és állambölcsészet alaptanai*. Budapest, Hoffmann és Molnár, 1885. 297.

annak a pártnak, vagy erősen kerüli a politikát, már nem fog feltétlenül azonosulni a korábban még támogatott kezdeményezéssel. Viszont a civil kezdeményezések esetében a történeti okoknál fogva hiányos társadalmi bázis ténye okán, kulcsfontosságú lehet az ehelyett belépő politikai támogatottság, amely így egy ördögi kör kialakulásához vezet.

Ezek a tevékenységek, habár az átpolitizáltság miatt megosztóak lehetnek, mégis hasznosak, hiszen a szabad véleménynyilvánítás egyik formájaként tekinthetők ezen egyesületek munkálkodásai, illetve az elérni kívánt cél is lehet – ideális esetben – egy társadalmi összefogás alapja. Annak ellenére, hogy a közbeszédben leginkább az utóbb említett különleges tevékenységet végző civil szervezetekről esik szó, mégis elmondható, hogy összességben a számuk nem olyan nagy a többi egyesülethez képest. A 2022-es civil kézikönyv alapján, Magyarországon 53007 civil szervezet működik. Ezek között 18667 alapítvány és 34340 egyesület vagy szövetség. Az alapítványok közül az oktatással (33%), a szociális ellátással (17%), a kultúrával (16%) és az egészségüggyel (9%) áll kapcsolatban. Az egyesületek körében a sportegyesületek (25%), a szabadidős és hobbi (24%) valamint a kulturális szervezetek (18%) jelenléte a legmeghatározóbb.⁹

Az egyesületek megoszlása tevékenységük alapján

Kép: A civil szervezetek tevékenysége¹⁰

2.1. A civil szféra fogalma és tevékenységi köre

A civil szféra definiálása, egy igen nehéz feladat, mert számos eltérő elképzelés van a meghatározással kapcsolatban.¹¹ Az egyesületek kialakulásának bemutatása érdekében bemutattam a közgazdasági megközelítést, azonban másikat értelmezést is fontosnak tartok

⁹ Civil kézikönyv: Útmutató a civil szervezetek mindennapi működéséhez. Miskolc, Esély és Részvétel Közhasznú Egyesület, 2022. <http://recic.hu/csongrad/media/2070/civil-k%C3%A9zik%C3%B6nyv-2022.pdf>. 7–9.

¹⁰ A szerző saját szerkesztése.

¹¹ ARATÓ Krisztina – MIKECZ Dániel: *Civil társadalom, Szociális Partnerek, társadalmi mozgalmak*. In KÖRÖSÉNYI András (szerk): *A magyar politikai rendszer negyedszázad után*. Budapest, Osiris, 2015. 308.

bemutatni, amit a Civicus¹² nonprofit szervezet használ. A Civicus kutatója, V. Finn Heinrich szerint a „civil társadalom egy a családon, az államon és a piacon kívüli tér, ahol az emberek a közös érdekek előmozdítása érdekében társulnak.”¹³ A tanulmányban a továbbiakban ezt a fogalmat fogom érteni a civil társadalom és szervezkedés alatt, figyelembe véve, hogy jogi szempontból könnyebben alkalmazható.

A fogalom meghatározás mellett a tevékenységi kört is fontos meghatározni. Arató Krisztina és Mikecz Dániel álláspontja szerint 3 fő tevékenységi kört lehet meghatározni a civilek esetében, amelyek a közösségépítő funkció, a szolgáltató funkció, valamint az érdek kifejező/érdek-képviselői/ellenőrző (*advocacy, watchdog*) funkció.¹⁴ Ha jobban megvizsgáljuk a civil szférát, a szolgáltató funkció az inkább jelenik meg az alapítványok esetében, hiszen azok az állami feladatok ellátásában, mint az oktatás vagy szociális ellátás, illetve egészségügy működnek közre. A közösségépítés – azonos érdeklődés vagy tevékenység céljából létrejött szervezetek¹⁵ – az egyesületek világában jelenik meg, ami *per definitonem* érthető is, hiszen az egyesület az a tagok közössége,¹⁶ míg az alapítványnál ott a vagyon¹⁷ kerül a középpontba. A harmadik kategória, amivel a tanulmányban is foglalkozni fogok, az érdek kifejező/érdek-képviselői/ellenőrző civil tevékenység. Ez, ami a leginkább érinti a politikát és van a leginkább hatása a társadalomra. Ide lehet sorolni a politikai tevékenységet végző civil szervezeteket, a jogvédőket, amelyek perlik az államot és az alapjogok érvényesülését mozdítják elő, de ugyanúgy lehet ide sorolni a környezetvédelemmel foglalkozó szervezeteket is. A kategorizálás ellenére azonban az sem kizárt, hogy egyszerre több funkciót is ellát egy szervezet. A továbbiakban azon érdekkifejező vagy érdekvédelmi szervezetekről lesz szó, amelyek alapjogvédelmi tevékenységet látnak el nemzetközi szinten.

2.2. A civilek alapjogvédelmi tevékenysége

Jogi megközelítésben az alapjogvédelem fogalma e jogosultságok jogi eszközökkel történő biztosítását jelenti, vagyis azt, hogy az állam jogilag elismeri és jogi úton érvényre juttatja az alapjogokat.¹⁸ Természetesen az érvényre juttatás több fajta tevékenységet is jelenthet. Az első generációs jogok esetében az állam tartózkodását,¹⁹ míg a második és

¹² <https://www.civicus.org/index.php/who-we-are/about-civicus>

¹³ LYONS, Mark: Measuring and Comparing Civil Societies. *Cosmopolitan Civil Societies Journal*, 2009/1. 76.

¹⁴ ARATÓ – MIKECZ *i. m.* 312.

¹⁵ ARATÓ – MIKECZ *i. m.* 312.

¹⁶ Ptk. 3:63. § (1) Az egyesület a tagok közös, tartós, alapszabályban meghatározott céljának folyamatos megvalósítására létesített, nyilvántartott tagsággal rendelkező jogi személy.

¹⁷ Ptk. 3:378. § Az alapítvány az alapító által az alapító okiratban meghatározott tartós cél folyamatos megvalósítására létrehozott jogi személy. Az alapító az alapító okiratban meghatározza az alapítványnak juttatott vagyont és az alapítvány szervezetét.

¹⁸ SOMODY Bernadette – VISSY Beatrix: *Az alapjogok védelme*. In JAKAB András et al. (szerk.): *Internetes Jogtudományi Enciklopédia*. 2019. <https://ijoten.hu/szocikk/az-alapjogok-vedelme>. [1].

¹⁹ BALOGH Zsolt: *Alapjogok általános rész*. In SCHANDA Balázs – BALOGH Zsolt (szerk.): *Alkotmányjog – alapjogok*. Budapest, Pázmány Press, 2019. 18.

harmadik generációs alapjogok esetében aktív állami beavatkozást,²⁰ illetve az államok közös cselekvését jelentheti.²¹

Az alapjogok érvényesülésére az állami szervek az Alaptörvényből, Nemzetközi szerződésekből, illetve a jogszabályokból fakadóan kötelesek, azonban ezek sérelme esetén mit tud tenni az egyén vagy az adott közösség? Természetesen fordulhat a bírósághoz vagy az Alapvető Jogok Biztosához, de megfelelő segítség nélkül a kívánt eredmény nem érhető el, figyelembe véve, hogy az egyén vagy érintettek köre az „erős” állami gépezettel állnak szembe. Ebbe a „légüres” térbe lépnek be a jogvédő civil szervezetek, amelyek segítséget tudnak nyújtani az érintetteknek. Mint azt korábban említettem ezek a szervezetek a gyengébb társadalmi csoportok védelmét látják el alapjogi sérelmük esetében, ami bírói úton történő érvényesítést is jelent, de ez számos esetben mozgalmi tevékenységben is megnyilvánulhat.

Szabó Máté a társadalmi mozgalmakról írt könyvében ír arról, hogy a civil szervezeteknek milyen meghatározó szerepe van a tüntetések megszervezésében, illetve abban, hogy így próbálják meg egy gyengébb csoport jogait védeni. Azt írja, hogy a mozgalmak egy adott ügy esetében lépnek fel.²² Ilyen lehet az alapjogok védelme bizonyos társadalmi csoportoknál, a kiszolgáltatott vagy hátrányos helyzetben lévő csoportok védelme, mint a gyermekek, idősek vagy a fogyatékkal élők, de lehet akár a környezetvédelem vagy az információszabadság tehát az állami tevékenységek átláthatósága is. A történelemből említhetünk pár példát, ahol a civil szervezetek alapjogvédelme eredményes volt, mint Martin Luther King mozgalma a feketék jogaiért, vagy a szüfrazsettek küzdelme a női egyenjogúságért.

Az előbb említett esetekben a mozgalmi tevékenység során a törvényhozó hatalomra gyakoroltak nyomást a civilek és így érték el az alapjogok védelmét. Létezik azonban más módszer is, amikor az alapjogok védelmét rögzítette a jogalkotó, azonban az állam ezt nem tartotta be és ilyen esetben is megjelennek a civil szervezetek, hogy védelem alá vegyék az érintett csoportokat. Hazánkban erre már több példa is van, mint a Magyar Helsinki Bizottság tevékenysége 2006-ban a túlzott rendőri erőszak esetében²³ vagy a menekültek védelme 2015-ben.²⁴ Mint látható a civilek megjelennek az alapjogok védelmében és számos eredményt is elértek, ami az emberi jogok érvényesülése terén hasznos. Mindezt úgy érik el, hogy hazánkban a civil szervezetek jogi képviselet ellátására, illetve közérdekű keresetindítására vannak felruházva.²⁵

²⁰ BALOGH *i. m.* 19.

²¹ BÁNDI Gyula: *Környezethez való jog*. In SCHANDA Balázs – BALOGH Zsolt (szerk.): *Alkotmányjog – alapjogok*. Budapest, Pázmány Press, 2019. 343.

²² SZABÓ Máté: *Társadalmi mozgalmak és politikai tiltakozás*. Budapest, Villányi úti Konferencia Központ, 1998. 17.

²³ <https://helsinki.hu/rolunk/eredmenyek/>

²⁴ <https://helsinki.hu/rolunk/eredmenyek/>

²⁵ SOMODY – VISSY *i. m.* [7]

A továbbiakban azt fogom megvizsgálni, hogy a hazánkban megjelenő alapjogi sérelmek esetén a jogvédő civil szervezetek miként jelennek meg a nemzetközi szervezeteknél, mint az ENSZ vagy az Európa Tanács.

3. Nemzetközi perspektíva

Egyes Magyarországon működő egyesületek, amelyek jogi vagy érdekvédelmi szolgáltatásokat nyújtanak, aktívan közreműködnek az ENSZ vagy az Európa Tanács alapjogvédelmi tevékenységében.

3.1. Az ENSZ és a civilek

Az Egyesült Nemzetek Szervezetének (ENSZ) Emberi Jogi Tanácsa 2006-ban alakult és a szervezet Emberi Jogi Bizottságából jött létre. Fő feladata, hogy elősegítse az emberi jogok érvényesülését, esetekben védje azokat az egész világon. A felmerülő visszáságokra felhívja a nyilvánosság figyelmét és ajánlásokat tesz azok megoldására.²⁶

Az Emberi Jogi Tanács mindamelllett, hogy megvitatja az aktuálisan felmerülő alapjogi problémákat, az ENSZ tagállamok emberi jogi helyzetéről is jelentéseket készít el és ott is ajánlásokat tesz az esetleg felmerülő problémák kezelésére.²⁷ Minden tagállamot rendszeresen, 5 évente ellenőriznek le és ebben az eljárásban részt vesznek az érintett országban tevékenykedő civil szervezetek is. Magyarországon 2021 novemberében volt a legutóbbi ilyen vizsgálat, amelynek tartalmát és az eljárás folyamatát általánosságban fogom ismertetni.

3.1.1. Az Emberi Jogi Tanács eljárása

Az ENSZ ezen tanácsa 47 tagállamból tevődik össze. A tagjait a Közgyűlés szavazza meg a méltányos földrajzi megoszlás elve alapján 3 évre. A 47 főn belül az afrikai csoport 13, az ázsiai csoport 13, kelet-európai csoport 6, latin-amerikai csoport 8, és a nyugat-európai csoportból 7 tagnak van helye. A tagoknál fontos, hogy két egymást követő turnus után egy állam már nem indulhat a 3.turnusért.²⁸ Ennek a tanácsnak a feladata a Rendszeres Egyetemes Felülvizsgálat (*Universal Periodic Review*) elkészítése. A tanács munkájában bármelyik ENSZ tagállam részt vehet a tárgyalásokon, megbeszéléseken. Ha egy országról jelentést készítenek, egy 3 tagú bizottságot hoznak létre, amely elvégzi a szükséges vizsgálatokat.²⁹ A résztvevő államokat sorsolással választják ki. A beszámoló 3 pillérből tevődik össze.

1. A vizsgált tagállam által szolgáltatott információkból, azaz a „nemzeti jelentéséből”.

---

²⁶ ENSZ Emberi Jogi Tanács általános információk. <https://www.ohchr.org/en/hr-bodies/hrc/about-council>.

²⁷ ENSZ és az emberi jogok általános tájékoztató. <https://ensz.kormany.hu/az-ensz-es-az-emberi-jogok>.

²⁸ ENSZ Emberi Jogi Tanács tagjai 2021. január 1-től. <https://www.un.org/en/ga/75/meetings/elections/hrc.shtml>.

²⁹ Általános információk az ENSZ Emberi Jogi Tanács egyetemes időszakos felülvizsgálatáról. <https://www.ohchr.org/en/hr-bodies/upr/basic-facts>.

2. Független emberi jogi szakértők vagy csoportok jelentéseiből, amelyek részt vesznek az ENSZ különleges eljárásában,³⁰ egyéb nemzetközi emberi jogi szervek, illetve az ENSZ további szerveinek a jelentéséből.
3. A vizsgált államban működő nemzeti emberi jogi intézmények és civil szervezetek jelentéseiből.

A munkacsoport ülésein megvitatják az érintett államra vonatkozó jelentéseket, amely vitán bármely ENSZ tagállam tehet fel kérdéseket, ajánlásokat stb. A 3 tagú vizsgáló bizottság tematikák alapján csoportosíthatják a felmerülő kérdéseket a gyorsabb ügyintézés érdekében. Az ENSZ Emberi Jogi Tanácsának Munkacsoportja kiadott egy közleményt, ami alapján, egy tagállamra általánosan három és fél óra jut.³¹

Fontos megvizsgálni a civil szervezetek jelenlétét a munkacsoport tevékenységében. Az NGO-k is tehetnek megjegyzéseket és a jelentéseikre a munkacsoport hivatkozhat is, sőt bármelyik tagállam, amely részt vett a munkacsoport ülésein. Az NGO-k még részt is vehetnek a munkacsoport rendes ülésein is és észrevételt tehetnek a vizsgált tagállam emberi jogi helyzetének összefoglaló jelentésével kapcsolatban.³²

Az ENSZ Emberi Jogi Tanácsának Munkacsoportja azt vizsgálja meg, hogy az érintett állam az emberi jogokat milyen módon promotálja az ottani személyek számára. Összevetik, hogy a tagállam kellően betartja-e az ENSZ Alapokmányának, az Emberi Jogok Egyetemes Nyilatkozatának, az állam által ratifikált további emberi jogi szerződéseknek, a tagállam által vállalt egyéb kötelezettségeknek és a nemzetközi humanitárius jognak a szabályait.

Az eredmények tekintetében az érintett állam beszámolhat és kifejtheti álláspontját. A munkacsoport ülésén az állam képviselője nyilatkozik azokról az ajánlásokról, amelyeket tettek a számára, illetve beszámol a korábban vállalt kötelezettségeinek a teljesítéséről. Az eljárás végén elkészül az eredményjelentés, amelyet a Tanács plenáris ülésén kell megszavazni. Az Emberi Jogi Tanács esetenként segítséget is nyújthat a vizsgált államnak, hogy a vállalt kötelezettségeit teljesíteni tudja, illetve olyan esetekben, amikben az állam nem kíván együttműködni, azokkal az esetekkel a továbbiakban foglalkozhat. Zárásul pedig, ha az állam nem tesz eleget a vállalt kötelezettségeinek, az Emberi Jogi Tanács dönt arról, hogy milyen intézkedéseket fogantatosít a tagállammal szemben.

³⁰ Az ún. Special Procedures tagjainak kiválasztásáról bővebb információk itt találhatóak: <https://www.ohchr.org/en/special-procedures-human-rights-council/special-procedures-human-rights-council>.

³¹ Általános információk az ENSZ Emberi Jogi Tanács egyetemes időszakos felülvizsgálatáról. <https://www.ohchr.org/en/hr-bodies/upr/basic-facts>.

³² Általános információk az ENSZ Emberi Jogi Tanács egyetemes időszakos felülvizsgálatáról. <https://www.ohchr.org/en/hr-bodies/upr/basic-facts>.

3.1.2. Magyarországról készült 2022-es UPR jelentés

Habár hazánk 2021 novemberében volt napirenden a kivizsgálendő államok sorában, az összefoglaló ajánlást 2022-ben küldték meg a külügyminiszternek.³³ Az 5 oldalas dokumentum számos ajánlást tartalmazott, de mindezek mellett elismerően is nyilatkozott bizonyos lépések tekintetében, amikben Magyarország fejlődött vagy megfelelt.

A külügyminiszternek küldött összefoglalóban rövid, tematikánként meghatározott ajánlások voltak, amelyekben felhívták az állam figyelmét arra, hogy fektessen nagyobb hangsúlyt arra, hogy megakadályozzák az emberkereskedelmet, védjék a gyermekek jogait, mozdítsák elő a nemek közötti egyenlőséget. Szó volt a kisebbségek védelméről, a diszkrimináció mentes oktatásról és arról is, hogy a társadalomban egyre erősödő gyűlöletbeszéd ellen is lépjen fel az állam, ami leginkább a kisebbségeket és az azonos nemű párokat érinti. Amint láthatjuk olyan ajánlásokat tettek javarészt, amelyek széles társadalmi körben is elfogadhatónak mondhatóak. Véleményem szerint sokan egyetértenek a fentebb megfogalmazott ajánlásokkal, hogy védjük a gyermekek jogait vagy hogy a kisebbségek vagy más állampolgárok jelentős jogsérelmet ne szenvedjenek.

Álláspontom szerint a jelentésben számos olyan ajánlás is szerepelt, amelyek már-már politikai jellegűek. A jelentésben szó volt arról, hogy a civilek vegyenek részt minél nagyobb mértékben a politikában vagy a társadalmi egyeztetésekben. Szóba került a bírói függetlenség kérdése is, valamint az, hogy az Alapvető Jogok Biztosza szorosabban működjön együtt a civil szervezetekkel. Álláspontom szerint ezen ajánlások jelentősen eltérnek a korábban bemutatott ajánlásoktól. Személy szerint nem látom az alapvető emberi jogok csorbulását abban, hogy a civilek milyen módon vannak belevonva a politikai döntéshozatalba. A bírói függetlenség esetében az jelenti a problémát, hogy az erről szóló vita országos és nemzetközi szinten is, inkább politikai természetű mintsem szakmai jogi jellegű.

Az ajánlások természete miatt érthető, hogy az érintett állam, mivel megteheti, választ közölük, hogy melyeket hajtja végre és melyeket nem. 2016-ban a 221 darab ajánlásból 189 darabot fogadott el a magyar kormány, míg 2021-ben a 267 ajánlásból csak 131 darabot.³⁴ Érdekes a különbség, ami a két jelentés esetében szembejön. 5 év alatt az ajánlások száma nőtt, azonban a vállalt kötelezettségek száma drasztikus mértékben csökkent. Ennek egyik oka, véleményem szerint az ajánlások természetében van.

A 2021-es jelentésben 35 közreműködő volt és köztük számos jogvédő szervezet.³⁵ Az ajánlások között voltak olyanok, mint a nukleáris fegyverek elleni küzdelemben való

³³ ENSZ Emberi Jogi Főbiztosának Hivatalának levele Magyarország kormányának. <https://www.ohchr.org/sites/default/files/documents/hrbodies/upr/wgsessions/39th/2022-07-14/HC-Hungary.pdf>.

³⁴ ENSZ Emberi Jogi Főbiztosának Hivatalának info grafikája Magyarország egyetemes időszakos felülvizsgálatáról. <https://www.ohchr.org/sites/default/files/2022-06/Infography-hungary.pdf>.

³⁵ Magyarország egyetemes időszakos felülvizsgálatában közreműködő civil szervezetek. <https://www.ohchr.org/en/hr-bodies/upr/hu-index>. Pár példa: Amnesty International London; CIVICUS:

nagyobb részvétel, a családok megsegítése, illetve az erőszak visszaszorítása. Számos olyan ajánlás is volt, amelyek igen érzékenyek, vagy jogpolitika szempontjából kényesnek, de mindenképpen bonyolultnak mondhatók.

Az azonos nemű párok esetében a házasság engedélyezését vagy az örökbefogadás engedélyezését ajánlotta egy NGO. Ez véleményem szerint egy igen érzékeny kérdés és a tagállam vezetésének a saját döntése, hogy ezt engedi vagy sem. Volt olyan ajánlás is, amely nehezményezte, hogy a kormány betiltotta a gyülekezési jogot a COVID- járvány idején. Érthető természetesen, hogy egy ilyen alapjognak a korlátozása számos problémát vet fel, de egy világvilágjárvány esetében véleményem szerint érthető volt ez a szigorítás.

Az ajánlások között sok érintette a menekültek, vagy a médiaszabadság helyzetét. Előfordult olyan is, amely a COVID-járvány idejére hozott felhatalmazási törvényt úgy interpretálta³⁶ a nemzetközi sajtónak,³⁷ hogy Magyarországon egy diktatórikus rendeleti kormányzást vezettek be. Ebből igen nagy diplomáciai zavar is keletkezett, hiszen számos nemzetközi szervezetnél, köztük az Európa Tanácsnál³⁸ illetve az ENSZ Emberi Jogi Biztosánál³⁹ és természetesen a sajtónál is meg kellett magyaráznia a magyar kormánynak, hogy valójában mit is vezettek be, de ez elég volt arra, hogy nemzetközi téren a kormány, illetve az ország megítélése romoljon.

Mint említettem, az ilyen helyzetekben nagyon nehéz feladata van az államnak, hogy igazolja magát, de azért a nemzetközi szervezeteknél mindig kellő platformot biztosítanak az érintett államnak. A másik probléma az a nemzetközi megítélés, ami már azért egy nehezebb feladat, mert ennek jogi válaszai nincsenek, mivel ez már a politikai kommunikáció területére tartozik, ami pedig nem tárgya a tanulmánynak.

3.2. Az Európa Tanács

Ebben a részben az Európa Tanács általános szervezeti felépítésének ismertetésétől eltekintek azonban röviden szó lesz azon testületekről, amelyek munkájában a civil szervezetek részt vesznek. Kutatásom során Gaetan Cliquennois könyvét vettem alapul, amely a civil szervezetek és az Emberi Jogok Európai Bíróságának (a továbbiakban: „EJEB”) kapcsolatát vizsgálta.

Az Európa Tanácson belül működik a Nem-kormányzati Szervek Konferenciája, amely azon munkálkodik, hogy erősítse helyi szinten a demokráciát és az emberi jogok

---

World Alliance for Citizen Participation; Committee to Protect Journalists New York; ECLJ The European Centre for Law and Justice Strasbourg; Hintalovon Gyermekjogi Alapítvány; Magyar Helsinki Bizottság; MAT Magyar Ateista Társaság; MEOSZ Mozgáskorlátozottak Egyesületeinek Országos Szövetsége; RRE Refugee Rights Europe; RVF Romaversitas Foundation Budapest.

³⁶ Sosem érhet véget. *amnesty.hu*, 2020. május 27.

³⁷ WALKER, Shaun – RANKIN, Jennifer: Hungary passes law that will let Orbán rule by decree. *The Guardian*, 2020. március 30.

³⁸ HOLROYD, Matthew: Coronavirus: Human rights alarm as Hungary seeks indefinite extension to state of emergency. *Euronews*, 2020. március 23.

³⁹ OHCHR/COVID-19 Human Rights Hungary. *UN Audiovisual Library*, 2020. március 27.

érvényesítését. Ha bármilyen visszásságot tapasztalnak, azt tudják jelezni a Tanács szerveinek.⁴⁰ „A Konferencia hozzávetőleg 400 nemzetközi Nem-kormányzati szervezet (NGO) tömörít magába. Munkája során a Tanács nagymértékben hasznosítja az NGO-k szakértelmét és kapcsolatát az európai polgárokhoz”.⁴¹ A Tanács honlapjáról kiemelt rész után fontosnak tartom, hogy részletesen ismertessem ennek a testületnek a munkáját, tekintve, hogy nagyon hasonlónak tűnhet a korábban bemutatott ENSZ Emberi Jogi Tanácsához.

A testület 2005-ben a negyedik pillére lett a Tanácsnak a Bizottság, a Közgyűlés és a Helyi és Regionális Hatóságok Kongresszusa mellett.⁴² A Konferenciának 300⁴³ civil szervezet a tagja és 8 darab bizottságban működik.⁴⁴ A tagokat az alapján osztják be a bizottságba, hogy melyik fő tevékenységet végzik. A civil szervezetek között találunk diszkrimináció vagy korrupció ellen küzdőket, női egyenjogúságért vagy a gyermekek védelméért kiálló civileket is.⁴⁵

A konferencia résztvevőinek azáltal, hogy részvételi jogot biztosítottak, azt az elképzelést hivatott alátámasztani, hogy a civil társadalmat ezen egyesületek képviselik és legjobban ők tudják a társadalmat leképezni az érintett országban.⁴⁶ Tulajdonképpen itt is az a civil in-put figyelhető meg, mint amit az ENSZ esetében láttunk. A civilek együttműködnek a Tanács szerveivel és felhívhatják a figyelmüket az észlelt visszásságok kezelésére. A tagállamokat itt is ellenőrzik a civilek, azonban olyan eltéréssel, hogy itt a beszámoló nem általánosságban az emberi jogok érvényesülésének bemutatására irányul, hanem arra, hogy a civilek és az adott kormány között milyen a kapcsolat.⁴⁷ Ebben az esetben az egyesülés joga és a demokráciában való részvétel kerül megvizsgálásra és az eredményt eljuttatják a Tanács szerveinek.

Egy másik igen érdekes jelensége a civileknek, hogy 2017 óta közvetlen módon is jelezhetnek a Miniszteri Bizottságnak, ha az EJEB által hozott ítéletet nem hajtja végre az érintett állam.⁴⁸ Amint látható, itt már igen jelentős hatalma van a civil szervezeteknek, azonban fontos azt megemlíteni, hogy az ítéletek végrehajtása feletti ellenőrzést továbbra is a Bizottság látja el, a civilek csak segítik a munkáját.

⁴⁰ Az Európa Tanács felépítése. <https://www.coe.int/hu/web/about-us/structure>.

⁴¹ Az Európa Tanács felépítése. <https://www.coe.int/hu/web/about-us/structure>.

⁴² Az Elnök szavai az Európa Tanács INGO konferenciájának 40. évfordulója alkalmából. <https://rm.coe.int/CoERMPublicCommonSearchServices/DisplayDCTMContent?documentId=09000016806ecbd2.4>.

⁴³ Az Európa Tanács INGO konferenciájának tagjai. <https://coe-ngo.org/#/ingos>.

⁴⁴ Az Európa Tanács INGO konferenciájának bizottságai. <https://www.coe.int/en/web/ingo/committees>.

⁴⁵ Az Európa Tanács INGO konferenciájának tevékenységi körei. <https://coe-ngo.org/#/ingo-by/aoc>.

⁴⁶ Az Európa Tanács INGO konferenciájának tájékoztatója az új tagok számára. <https://rm.coe.int/coe-cingo-new-representatives/16809eca30.8>.

⁴⁷ Az Európa Tanács INGO konferenciájának országlátogatásairól készült jelentés. <https://www.coe.int/en/web/ingo/country-visits>.

⁴⁸ A Miniszteri Bizottság szabályzata a Bíróság határozatainak és a felek megállapodásainak végrehajtásáról. <https://rm.coe.int/16806eebf0.3>.

3.2.1. Az emberi jogok privatizációja Gaetan Cliquennois könyve alapján

Amint bemutattam, az Európa Tanács működését jelentősen segítik a tagállamokban működő civil szervezetek. Eddig az került leírásra, hogy a Közgyűlés vagy a Miniszteri Bizottság munkáját, hogyan segítik a nemzetközi civil szervezetek, azonban az NGO-k tevékenysége az EJEB-ben is megjelenik és erről írt egy igen átfogó művet Gaetan Cliquennois.

Cliquennois úgy véli, hogy az emberi jogok védelme ki lett szervezve a civil szervezetek számára és egyre nagyobb hatást képesek gyakorolni az NGO-k az EJEB-re.⁴⁹ A szerző a *European Human Rights Justice and Privatisation* című könyvében azt írja, hogy a 2000-es évek környékén a nemzeti kormányok megszorító intézkedései miatt a közfinanszírozás helyett a magánfinanszírozás jelent meg az egyesületek életében.⁵⁰ Kifejti továbbá, hogy aki a legnagyobb adományokat adja az egyesület számára, annak mekkora befolyása is lehet az egyesület életére.⁵¹

A tanulmányában bemutatásra kerül, hogy a civil szervezetek milyen módon is jelennek meg az EJEB munkájában és ezzel hogyan is érik el a céljaikat s lesznek ezzel jelentős hatást kiváltók az emberi jogok védelmének területén.

A szerző megemlíti Nicole Bürli munkásságát,⁵² aki szerint 3 módja van annak, hogy a bíróságokat befolyásolják a civilek. Elsőként megnevezi az *amicus curiae* intézményt, amely azért fontos mert segíti a bíróságot a döntés meghozatalában, de a döntésért való felelősség a bírót terheli. A civilek által nyújtott segítségnyújtást mint független harmadik fél, láthatjuk a *Al-Skeini and Others v. the United Kingdom*⁵³ ügyben, ahol a bíróság az NGO-k szakmai tudására hivatkozva mondta ki, hogy releváns ismeretük van az ügy megítélésében.⁵⁴ Fontos azt megemlíteni, hogy mindkét fél elfogadta a közreműködését a civil szervezeteknek, így megmaradt a felek autonóm döntése, hogy az ügyükben ki vehet részt.

Második esetben megjelenhetnek a civil szervezetek az EJEB-nél mint peres felek. Ez lehet egyik oldalról közvetlen érintettség, amikor maga a szervezet perli az államot, mint a *Társaság a Szabadságjogokért v. Hungary* ügyben.⁵⁵ Azonban lehetséges olyan is, mint a harmadik esetben, hogy a civil szervezet, mint jogi képviselő jelenik meg és támogatja a sértett felet, mint a *Case of Centre for Legal Resources on behalf of Valentin Campenau v. Romania* ügyben látható.⁵⁶

⁴⁹ CLIQUENNOIS, Gaëtan: *European Human Rights Justice and Privatisation*. Cambridge, Cambridge University Press, 2022. 2.

⁵⁰ CLIQUENNOIS *i. m.* 1.

⁵¹ CLIQUENNOIS *i. m.* 11.

⁵² CLIQUENNOIS *i. m.* 13.

⁵³ *Al-Skeini and others v. The United Kingdom*, no. 55721/07., 2011. július 7-i ítélet. 6. bek.

⁵⁴ CLIQUENNOIS *i. m.* 30.

⁵⁵ *Társaság a Szabadságjogokért v. Hungary*, no. 37374/05., 2009. április 14-i ítélet. 3. bek.

⁵⁶ *Valentin Campenau v. Romania*, no. 47848/08., 2014. július 17-i ítélet. 1. bek.

Magyarország esetében is megfigyelhető, hogy a civil szervezetek megjelennek közvetlen peres félként. Ezek közé tartozik a már említett Társaság a Szabadságjogokért v. Hungary eset, amelyben egy közérdekű adatigénylés megtagadása miatt indult a per és végül az egyesület nyert. Másik ilyen ügy volt a Magyar Helsinki Bizottság v. Hungary⁵⁷ eset, amelyben ugyanúgy egy jogvédő szervezet perelte be az államot, mert a bíróságok nem adták át a neki szükséges adatokat és ezzel a véleménynyilvánítás szabadságát sértették. Az EJEB honlapján a magyar állam ellen indított perek esetében csak elvétve találunk olyat, hogy egy civil szervezet konkrétan perelné az államot.

Számos esetben találunk azonban olyat, hogy egy a civilszervezettel aktív kapcsolatot⁵⁸ tartó ügyvéd vállalta el az ügyben a jogi képviseletet. Ilyen esetek például a Shahzad v. Hungary,⁵⁹ Case of Ikotity and Others v. Hungary,⁶⁰ vagy az L.F. v. Hungary.⁶¹ Ezekben az esetekben olyan ügyvédek látták el a jogi képviseletet, amelyek nyíltan kapcsolatban állnak jogvédő szervezetekkel.⁶²

2021 januárjától 2023 október 5-éig eddig összesen 17 ítéletet hoztak meg, Magyarország ellen indított perekben. Ebből a 17 esetből 13 olyan ügy volt, ahol a jogi képviseletet olyan ügyvéd látta el, aki vagy egy jogvédő szervezetnél dolgozik, vagy velük szorosan együttműködik és ezt közzé is teszi a saját oldalán. A Szolcsán v. Hungary⁶³ ügyben például egy NGO a European Roma Right Centre látta el a jogi képviseletet. A civil szervezetek még megjelentek olyan módon is, hogy a bíró engedélyével észrevételeket is tehettek. Ilyen volt az említett Szolcsán ügyben a Rosa Parks Foundation, vagy az R. K. v. Hungary⁶⁴ ügyben az Ordo Iuris.

Az is megfigyelhető, hogy ugyanazok a nevek merülnek fel a jogi képviselet oldalán, amely az ügyek azonossága miatt is lehetséges, hiszen az elmúlt 3 évben számos menekültekkel kapcsolatos jogsértés miatt marasztalták el a magyar államot, így az adott ügyvéd tevékenysége a gyakorlat megszerzése végett ismertté válik és emiatt fordulhatnak felé többen is hasonló esetekkel. A másik indok, ami miatt gyakran szerepelnek ugyanazok a nevek a perekben, hogy mivel kapcsolatban állnak érdekvédő szervezetekkel, így az általuk képviselt jogvédelmi tevékenységet végzik, mint a menekültek vagy a nemzeti kisebbségek védelme stb.

Magyarország esetében az elmúlt 3 év ügyeiben számos alkalommal jelentek meg civil szervezetek, mind közvetlen vagy közvetett módon. Ennek a jogvédelem szempontjából van előnye, hiszen az egyesület vagy jogi képviseletet látott el, vagy szakmai észrevételeket

---

⁵⁷ Magyar Helsinki Bizottság v. Hungary, no. 18030/11., 2016. november 8-i ítélet. 3. bek.

⁵⁸ Ezekben az esetekben vagy a szervezetnél dolgozik az ügyvéd, de önállóan látta el a képviseletet, vagy olyan ügyvéd, aki nyíltan közölte az oldalán, hogy aktívan együttműködik bizonyos civil szervezetekkel.

⁵⁹ Shahzad v. Hungary, no. 12625/17., 2021. július 8-i ítélet. 2. bek.

⁶⁰ Case of Ikotity and others v. Hungary, no. 50012/17., 2023. október 5-i ítélet. 2. bek.

⁶¹ L.F. v. Hungary, no. 621/14., 2022. május 19-i ítélet. 2. bek.

⁶² Magyar Helsinki Bizottság, Transparency International, TASZ.

⁶³ Szolcsán v. Hungary, no. 24408/16., 2023. március 30-i ítélet. 2. bek.

⁶⁴ R. K. v. Hungary, no. 54006/20., 2023. június 20-i ítélet. 1. bek.

tett a bíróság kérésére. Olyan eset is előfordult amikor a civil szervezet maga volt peres fél és ott is az érvényesítendő jog védelme érdekében lépett fel. Amint azt korábban írtam, Cliquennois 3 módot is leírt, ahogyan a civil szervezetek befolyásolni tudják a bíróságokat. (*amicus curiae*, közvetlen peres fél, vagy jogi képviselő) Ha csak Magyarországot nézzük meg az EJEB ügyeiben, ez olyan szinten igaz, hogy a civil szervezetek nyújtják be az *amicus curiae* beadványokat és alkalmazzák is azokat a per során. Az NGO-k akár közvetlen peres félként akár a peres félt támogatva képesek olyan perekben részt venni, amelyek később kulcsfontosságúak is lehetnek, így a hasonló esetekben azon ügy alapján járnak el, amiben ők vettek részt. Megállapítható tehát, hogy a jogvédő civilszervezetek aktív közreműködése az EJEB munkájában ténylegesen képesek befolyásolni a bíróság ítélelhozatalát, de ez inkább egy távoli befolyásolás mintsem egy közvetlen és nyílt irányítás.

Cliquennois megjegyzi, hogy a civil szervezetek már nemcsak, hogy bejutottak a bíróságra, de maguk is számos bírót „adtak”. Egy kész listát írt Cliquennois arról, hogy melyik ország által jelölt bírót, melyik jogvédő civil szervezetnek volt a tagja.⁶⁵ A felsorolt egyesületek között van a Magyar Helsinki Bizottság, az Open Society Foundation, a European Roma Rights Centre és az Open Society Justice Initiative is. Véleményem szerint az még nem jelent semmilyen elköteleződést, hogy egy bírót melyik jogvédő szervezetnél dolgozott, tekintve, hogy az állam vezetése jelöli a bírót és a Közgyűlés választja meg őket. Tekintve, hogy a bírónak védelmeznie kell az Egyezményben rögzített jogokat, az, hogy egy bírót, azt megelőzően egy jogvédő szervezetnél dolgozott még előnyös is lehet. Ami már problémát jelenthet, hogy az előbb említett szervezetek azok, amelyek a leggyakrabban meg is jelennek az EJEB munkájában, akár mint peres fél, *amicus curiae* vagy jogi képviselőt ellátó. Ebben az esetben az ismeretség végett felmerül az elfogultság veszélye.⁶⁶ Ahhoz tudnám hasonlítani a helyzetet, mint amikor valakiből úgy lesz politikus, hogy előtte lobbizási tevékenységet végzett. Más minőségbe kerül azzal, hogy megválasztják, de a korábbi kapcsolatai megmaradnak.

Az Open Society Justice Initiative például 2017-ben egy olyan ajánlást tett, miszerint az EJEB bírák kinevezésében nagyobb szerepet kellene kapnia a civil társadalomnak is.⁶⁷ Ebben az esetben már azért eléggé megkérdőjelezhetőnek tűnik a bírónak a függetlensége, mert itt már sokkal nagyobb szerepe lenne az NGO-k-nak a kiválasztásban, aminek következtében az a veszély is előfordulhat, hogy az adott bírót „összejátszhat” az őt támogató civil szervezettel és számára kedvező döntést hozhat. Ebben az esetben pedig már egy erősebb befolyásolási ereje lenne a civil szervezeteknek, ami pedig a független igazságszolgáltatást veszélyeztetné.

⁶⁵ CLIQUENNOIS *i. m.* 159.

⁶⁶ CLIQUENNOIS *i. m.* 161-162.

⁶⁷ *Strengthening from Within*. New York, Open Society Foundations, 2017. <https://www.refworld.org/docid/5a2a68444.html>. 17.

Az mindenképpen előnyös, hogy az egyesületek és jogvédő szervezetek ellátják a feladatukat, akár az állammal együttműködve vagy ellene érdeket képviselve, de az, hogy egy egyesület egy nemzetközi bírósággal ilyen szinten összefonódjon, vagy hogy egyre nagyobb politikai jelentőségű döntésekben részt vegyen, az már igencsak túlmutat azokon a feladatokon, amikre egy egyesületet alapítani szoktak.

4. Összegzés

Fontos hangsúlyozni, hogy igen támogatandó az, különösen a II. világháborút követően, hogy az emberi jogokat nemzetközi szinten is védik és segítik elő akár a nemzetközi szervezetek akár a jogvédő civil szervezetek. Figyelembe véve, hogy már több nemzetközi fórum is van az emberi jogok védelmére, sőt ezeknek eltérő alapjogvédelmi mechanizmusuk is van érthető, hogy a civil szervezetek is megjelennek a nemzetközi alapjogvédelemben is. Ezt tovább erősíti az is, hogy a nemzetközi szervezetek is egyre jobban vonják be az NGO-kat a munkájukba. Fontos azt leszögezni, hogy ennek köszönhetően lehet a részes államokat arra kényszeríteni, hogy az alapjogok ténylegesen érvényesüljenek és tiszteletben tartsák azokat.

Bár a civil szervezetek valóban végeznek jogvédelmi tevékenységet, az egyre inkább politikai jellegűvé válik. A nemzetközi intézményeknek készített jelentéseikben számos olyan ajánlást fogalmaztak meg, amelyek – álláspontom szerint bár jogvédelemnek álcázva - komoly politikai lépésnek minősülnek. Ezek közé tartozik a civil szervezetek minél nagyobb mértékű bevonása a döntéshozatali folyamatba,⁶⁸ vagy – amint korábban írtam - a jogvédő egyesületek beleszólása a nemzetközi bírák kiválasztásába.

Arra is volt már példa, hogy egy NGO olyan híreket terjesztett egy országról, különösen Magyarországról, amelyekről utólag bebizonyosodott, hogy hamisak, de elégségesek voltak ahhoz, hogy az ország megítélését rontsák.⁶⁹ Ezek mind olyan tevékenységek, amelyek inkább a politikai akciók, mint a jogvédelem kategóriájába tartoznak.

Kérdésként merül tehát fel, hogy mit tud tenni mondjuk az állam abban az esetben, ha egy olyan egyesületi jelentést fogad el egy nemzetközi szervezet, amiről utólag kiderül, hogy nem megalapozott? Az állam természetesen megvédheti a saját álláspontját, azonban, ha egy nemzetközi szervezet mégis más jelentést fogad el, az alkalmas lehet arra, hogy nemzetközi téren elszigetelje vagy legalábbis lejárassa az érintett országot és mindez az egyesületek jelentése alapján történik. Az ENSZ esetében az látható, hogy az érintett államot igencsak bevonják a folyamatba és megvédheti az igazát így előbb említett eshetőségnek csekély az esélye. Az is megfigyelhető, hogy az ENSZ Emberi Jogi Biztosa

---

⁶⁸ ENSZ Emberi Jogi Főbiztosának Hivatalának levele Magyarország kormányának. <https://www.ohchr.org/sites/default/files/documents/hrbodies/upr/wgsessions/39th/2022-07-14/HC-Hungary.pdf>.

⁶⁹WALKER – RANKIN *i. m.*, HOLROYD *i. m.*

legutóbbi jelentésében, amit a külügyminiszternek írt személyesen, igen finoman közelítette meg az országot érintő helyzetet és ezzel viszonylag háttérbe szorította a politikai megközelítést.

A problémát igazán a nemzetközi sajtó kommunikációja, illetve az EJEB ítéletei szokták okozni. Amint azt korábban bemutattam, az állam igenis képes megvédeni érdekeit egy nemzetközi szervezet előtt, és az államnak mindig van lehetősége válaszolni. A nemzetközi sajtó esetében nem mindig hallgatják meg az érintett államot, mert nem kötelesek, így az állam feladata, hogy ismertesse álláspontját, és azt minél több emberhez eljuttassa, de ez már nem tartozik a tanulmány tárgyába így a továbbiakban az EJEB alapjogvédelmi tevékenységét vizsgálom meg.

Bár az érintett államnak alperesként nagy szerepe van abban, hogy megvédje az álláspontját az EJEB-nél, de mint már bemutattam, nagyon nagy befolyásuk van az ítéletekre a civil szervezeteknek. A legtöbb esetben pedig az EJEB az államot elítélő ítéleteket hoz. A sok elmarasztaló ítélet pedig alááshatja az érintett állam emberi jogi megítélését. Az EJEB munkáját segítő NGO-k tevékenysége, mint már említettem, - véleményem szerint- meglehetősen politikai jellegűek, így nagyon nehéz jogi szempontból megválaszolni ezeket a kérdéseket. Tekintettel arra, hogy az Európa Tanács egy regionális jogvédő szervezet, nem rendelkezik akkora befolyással, mint az ENSZ, de az európai régióban igen, így bár nem globális, de regionális kérdéseket vet fel az emberi jogok területén. Ennek következtében sajnálatos módon az emberi jogok védelme a jogérvényesítés helyett a politikai akciók területére kerül.

Nagyon fontos, hogy az állam nagy erőfeszítéseket tegyen annak érdekében, hogy az emberi jogok biztosítva legyenek a polgárai számára. A legfontosabb kérdés azonban, hogy mely emberi jogok? Véleményem szerint ezek megtalálhatók a megtárgyalt és elfogadott nemzetközi szerződésekben. Így biztosítható, hogy az emberi jogokat a lehető legtöbb részes államban tiszteletben tartásák.

Az alapjogvédelem területén pedig, véleményem szerint megoldást kell találni arra, hogy a jogvédő szervezetek ne vegyenek részt politikai tevékenységekben, hogy az emberi jogok kizárólag a jogi diskurzus területén maradjanak, és ne lehessen politikai célokra felhasználni őket. Kétségtelen, hogy a különböző jogvédő szervezetek ideológiai alapon szerveződnek,⁷⁰ ami rendben is van, hiszen mindannyian a jogok érvényesítéséért küzdenek. Fontos azonban hangsúlyozni, hogy ennek a tevékenységnek kizárólag a jogok érvényesítéséről kell szólnia, és hogy az erről szóló döntést a bíróságoknak kell meghozniuk, ha jogi, és a politikai döntéshozó testületnek, ha politikai ügyről esik szó. Érdemes lenne különbséget tenni a jogvédő szervezetek között az alapján, hogy melyek azok, amelyek tényleges jogvédelmet, pereskedést stb. folytatnak, és melyek azok, amelyek

⁷⁰ Példaként említhetőek a „*pro life*” vagy „*pro choice*” szervezetek, a nemzetiségi jogvédő szervezetek, mint a korábban említett Székely Nemzeti Tanács.

inkább lobbiznak. A kettő éles megkülönböztetése talán egy módja lehetne annak, hogy az emberi jogi érdekérvényesítés ne a politikai szerepvállalás eszköze legyen.

Felhasznált irodalom

- ARATÓ Krisztina – MIKECZ Dániel: *Civil társadalom, Szociális Partnerek, társadalmi mozgalmak*. In KÖRÖSÉNYI András (szerk.): *A magyar politikai rendszer negyedszázad után*. Budapest, Osiris, 2015.
- BALOGH Zsolt: *Alapjogok általános rész*. In SCHANDA Balázs – BALOGH Zsolt (szerk.): *Alkotmányjog – alapjogok*. Budapest, Pázmány Press, 2019.
- CLIQUENNOIS, Gaëtan: *European Human Rights Justice and Privatisation*. Cambridge, Cambridge University Press, 2022.
- HOLROYD, Matthew: Coronavirus: Human rights alarm as Hungary seeks indefinite extension to state of emergency. *Euronews*, 2020. március 23.
- LYONS, Mark: Measuring and Comparing Civil Societies. *Cosmopolitan Civil Societies Journal*, 2009/1.
- NÉMETH Zsolt: *A civil szféra és szerepe*. In BARABÁS A. Tünde (szerk.): *Alkalmazott kriminológia*. Budapest, Akadémiai Kiadó – Ludovika Egyetemi Kiadó, 2023.
- PAJKOSSY Gábor: Egyesületek a reformkori Magyarországon. *História*, 1993/2.
- PAVLUSKA Valéria. *Marketingelméleti következtetések a civil társadalom és a civil nonprofitszervezetek természetének vizsgálatából*. Doktori értekezés. Pécs, Pécsi Tudományegyetem, 2006.
- PULSZKY Ágost: *A jog- és állambölcsészet alaptanai*. Budapest, Hoffmann és Molnár, 1885.
- SMITH, Adam: *An Inquiry into the Nature and Causes of the Wealth of Nations*. London, 1776.
- SOMODY Bernadette – VISSY Beatrix: *Az alapjogok védelme*. In JAKAB András et al. (szerk.): *Internetes Jogtudományi Enciklopédia*. 2019. <https://ijoten.hu/szocikk/az-alapjogok-vedelme>.
- SZABÓ Máté: *Társadalmi mozgalmak és politikai tiltakozás*. Budapest, Villányi úti Konferencia Központ, 1998.
- WALKER, Shaun – RANKIN, Jennifer: Hungary passes law that will let Orbán rule by decree. *The Guardian*, 2020. március 30.

Egyéb források

- A jogállamiság csak a civil társadalom közreműködésével erősíthető meg*. Sajtóközlemény. FRA Agency, 2022. július 19. https://fra.europa.eu/sites/default/files/fra_uploads/pr-2022-civic-space_hu_0.pdf.
- Alapvető jogok és a jogállamiság. Fejlemények az egyes tagállamokban a civil társadalom szemszögéből, 2018-2019. Kivonat – Magyarország – Országlátogatási jelentés*. Európai Gazdasági és Szociális Bizottság, 2019. április 29-30.
- Al-Skeini and others v. The United Kingdom, no. 55721/07., 2011. július 7-i ítélet.
- Általános információk az ENSZ Emberi Jogi Tanács egyetemes időszakos felülvizsgálatáról. <https://www.ohchr.org/en/hr-bodies/upr/basic-facts>.
- A Miniszteri Bizottság szabályzata a Bíróság határozatainak és a felek megállapodásainak végrehajtásáról. <https://rm.coe.int/16806eebf0>.

- Az Elnök szavai az Európa Tanács INGO konferenciájának 40. évfordulója alkalmából. <https://rm.coe.int/CoERMPublicCommonSearchServices/DisplayDCTMContent?documentId=09000016806ecbd2>.
- Az Európa Tanács felépítése. <https://www.coe.int/hu/web/about-us/structure>.
- Az Európa Tanács INGO konferenciájának bizottságai. <https://www.coe.int/en/web/ingo/committees>.
- Az Európa Tanács INGO konferenciájának országlátogatásairól készült jelentés. <https://www.coe.int/en/web/ingo/country-visits>.
- Az Európa Tanács INGO konferenciájának tagjai. <https://coe-ngo.org/#/ingos>.
- Az Európa Tanács INGO konferenciájának tájékoztatója az új tagok számára. <https://rm.coe.int/coe-cingo-new-representatives/16809eca30>.
- Az Európa Tanács INGO konferenciájának tevékenységi körei. <https://coe-ngo.org/#/ingo-by/aoc>.
- Case of Ikotity and others v. Hungary, no. 50012/17., 2023. október 5-i ítélet.
- Civil kézikönyv: Útmutató a civil szervezetek mindennapi működéséhez. Miskolc, Esély és Részvétel Közhasznú Egyesület, 2022. <http://recic.hu/csongrad/media/2070/civil-k%C3%A9zik%C3%B6nyv-2022.pdf>.
- ENSZ Emberi Jogi Főbiztosának Hivatalának info grafikája Magyarország egyetemes időszakos felülvizsgálatáról. <https://www.ohchr.org/sites/default/files/2022-06/Infography-hungary.pdf>.
- ENSZ Emberi Jogi Főbiztosának Hivatalának levele Magyarország kormányának. <https://www.ohchr.org/sites/default/files/documents/hrbodies/upr/wgsessions/39th/2022-07-14/HC-Hungary.pdf>.
- ENSZ Emberi Jogi Tanács általános információk. <https://www.ohchr.org/en/hr-bodies/hrc/about-council>.
- ENSZ Emberi Jogi Tanácsának különleges eljárásai. <https://www.ohchr.org/en/special-procedures-human-rights-council/special-procedures-human-rights-council>.
- ENSZ Emberi Jogi Tanács tagjai 2021. január 1-től. <https://www.un.org/en/ga/75/meetings/elections/hrc.shtml>.
- ENSZ és az emberi jogok általános tájékoztató. <https://ensz.kormany.hu/az-ensz-es-az-emberi-jogok>.
- L. F. v. Hungary, no. 621/14., 2022. május 19-i ítélet.
- Magyar Helsinki Bizottság v. Hungary, no. 18030/11., 2016. november 8-i ítélet.
- Magyarország egyetemes időszakos felülvizsgálatában közreműködő civil szervezetek. <https://www.ohchr.org/en/hr-bodies/upr/hu-index>.
- OHCHR/COVID-19 Human Rights Hungary. *UN Audiovisual Library*, 2020. március 27.
- R.K. v. Hungary, no. 54006/20., 2023. június 20-i ítélet.
- Shahzad v. Hungary, no. 12625/17., 2021. július 8-i ítélet.

Szolcsán v. Hungary, no. 24408/16., 2023. március 30-i ítélet.

Strengthening from Within. New York, Open Society Foundations, 2017.
<https://www.refworld.org/docid/5a2a68444.html>.

Sosem érhet véget. *amnesty.hu*, 2020. május 27.

Társaság a Szabadságjogokért v. Hungary, no. 37374/05., 2009. április 14-i ítélet.

Valentin Campenau v. Romania, no. 47848/08., 2014. július 17-i ítélet.

<https://helsinki.hu/rolunk/eredmenyek/>